

قتل عهده در حقوق کیفری ایران

و مقایسه آن با حقوق کیفری فرانسه و ایتالیا

قانون عمل او را تجویز و از کیفر معافش میکند (ماده ۴۱ قانون کیفر ایران) و بهمین طریق هر گاه قتل و یا جرح و ضرب در مقام دفاع از نفس یا عرض یا مال خود مرتکب یا شخص دیگری وقوع یابد مرتکب مجازات نمیشود بشرط آنکه دفاع متناسب با خطری باشد که مرتکب را تهدید می کند (ماده ۱۸۴) اعم از آنکه جرم بر عرض یا نفس از طرف مامور دولتی و یا شخص عادی صادر گردد (ماده ۱۸۵) و با قتل برای دفاع از قتل یا جرح شدید یا برای جلوگیری از کسی که در صدد هتك عرض و ناموس دیگری با کراهت و عنف بر آید و یا برای دفاع از کسی که در صدد سرقت و ربودن انسانی بر آمده (ماده ۱۸۸) ارتکاب شود بنا بر این بطوریکه ملاحظه میشود در برابر حملات و تعدیاتی که ممکنست بر علیه جان یا ناموس و حتی مال کسی صورت گیرد هر گونه دفاع و مقاومتی ولو آنکه منجر بارتکاب قتل هم گردد مجاز است (دنباله ماده ۱۸۵ قانون کیفر ایران)

۴۴- منشاء حق دفاع چیست؟ طرفداران حقوق طبیعی دفاع مشروع را مانند

مالکیت و ارث و زوجیت از حقوق طبیعی می شمارند *Adversus periculum*

naturalis ratio permittit se defendere چنانکه سیسرون نیز این عقیده را

قبول نموده است - بعدها در قرون وسطی بر اثر نفوذ دین مسیح حق دفاع دچار

تحولی شگرف گردید و از آپس کسی را که بعنوان دفاع از نفس مرتکب جرمی میشد

از نظر عدم ایفاء وظیفه اخلاقی مجرم میدانستند. در اواخر قرن ۱۸ و اوائل قرن

۱۹ طرفداران سیستم قرارداد اجتماعی *Contrat Social* حق دفاع را از جمله حقوقی

میشمردند که افراد در بدو تشکیل جامعه برای خود حفظ کرده و بدولت نداده اند.

از جو حقوق می‌شمارد^۱ هگل میگوید تعرض نافی حقوق و دفاع نافی این نافیست پس مثبت حق خواهد بود - یوفندرف رعایت اصول حقوقی و روانشناسی را کرده و حق دفاع را ناشی از اجبار و اکراه اخلاقی می‌شمارد که بالنتیجه شخص و ادار بدفاع از آزادی خود می‌گردد؛ بعقیده کار و فالو دفاع بمنزله شرکت افراد است با جامعه برای مدافعه از حقوقی که قانوناً باید محافظت شود.

وبالاخره امروز بیشتر علما طرفدار سیستم نفع اجتماعی *Utilité Sociale* و نظم عمومی *Ordre public* بوده و از آن جمله کارسن میگوید کسی که دفاع میکند نمیخواهد متعرض را مجازات کند بلکه خود از خطر می‌گریزد ولی در عین حال دفاع او باعث نفعی مجازات میشود زیرا نفع اجتماع اقتضا دارد که عدالت حکمفرما باشد و متجاوز بکیفر برسد^۲ و بهمین دلیل هم ماده ۵۳ قانون کیفر آلمان دفاع را چنین تعبیر می‌کند که عمل گرچه بظاهر جرم است ولی خلاف نیست.

۴۶ - شرایط عمده جواز و مشروعیت حق دفاع عبارتست از:

۱ - وجود تعرض نا مشروع یعنی متعرض بخواهد وضع موجودی را عدواناً تغییر دهد نه اینکه وضع خلاف حقی را ابقا نماید بعلاوه تعرض باید فعلیت داشته و دفاع متقارن با آن باشد مثلاً کسی اجیر و متعهد شد که دیگری را بقتل رساند - اتفاقاً از انجام عمل منصرف گشته و ضمناً حقیقت مطلب را بطرف بازگویه کرد - طرف هم از بیم آنکه در آینده طرف حمله قرار نگیرد آمر را بقتل رساند؛ دیوان کشور در این قضیه موردی برای دفاع پیدا نکرد (رای ۱۸ آوریل ۱۸۷۲) - البته مقاومت در مقابل تعرض و امر قانونی مشروع خود جرمی جداگانه است^۳.

۲ - دفاع باید متناسب با خطر باشد - حفظ اصل تناسب دفاع باخطر در عمل مشکل است زیرا کسی که تهدید میشود هر کاری را که برای حفظ حق خود مفیدداند

۱ - Grudlage des naturrecht. - جلد ۲ صفحه ۲۵۰

۲ - کارسن ج ۱ صفحه ۸۱۳ کارو صفحه ۳۳ - ج ۱

۳ - کارو ج ۳ صفحه ۲۵ و ۲۴